

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 1/2025

София, 27 май 2026 година

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Наказателната колегия в заседание на четиринадесети май две хиляди двадесет и шеста година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЛАДА ПАУНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

МИНА ТОПУЗОВА, АНТОАНЕТА ДАНОВА, БИСЕР ТРОЯНОВ

ЧЛЕНОВЕ:

РУЖЕНА КЕРАНОВА

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

БЛАГА ИВАНОВА

РУМЕН ПЕТРОВ

СПАС ИВАНЧЕВ

ПЕТЯ ШИШКОВА

МАЯ ЦОНЕВА

ВАЛЯ РУШАНОВА

МИЛЕНА ПАНЕВА

ХРИСТИНА МИХОВА

КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

НЕВЕНА ГРОЗЕВА

НАДЕЖДА ТРИФОНОВА

ПЕТЯ КОЛЕВА

ДЕНИЦА ВЪЛКОВА

ЕЛЕНА КАРАКАШЕВА

ДАНИЕЛ ЛУКОВ

ВЕСИСЛАВА ИВАНОВА

БОНКА ЯНКОВА

СВЕТЛА БУКОВА

ВИОЛЕТА МАГДАЛИНЧЕВА

КАЛИН КАЛПАКЧИЕВ

НИКОЛАЙ ДЖУРКОВСКИ

ПЛАМЕН ДАЦОВ

ИВАН СТОЙЧЕВ

ВЛАДИМИР АСТАРДЖИЕВ

с участието на секретаря Мира Недева,
сложи за разглеждане **тълкувателно дело № 1 по описа за 2025 година,**
докладвано от съдията Петя Колева.

Председателят на Върховния касационен съд (ВКС) на Република България е образувал **тълкувателно дело** и е сезирал Общото събрание на наказателната колегия (ОСНК) за приемане на **тълкувателно решение** по въпроса:

Необходимо условие ли е за одобряване на споразумението по реда на чл. 384, ал. 3 НПК съгласието на всички подсъдими и техните

защитници, когато споразумението е постигнато с един или с няколко от тях при обвинение за съвместна престъпна дейност?

В искането се сочи, че е формирана противоречива практика на съдилищата по въпроса при постигнато в съдебната фаза на наказателното производство споразумение с един или няколко подсъдими при обвинение за съвместна престъпна дейност дали съгласието на останалите подсъдими и на техните защитници представлява задължително условие за одобряване на споразумението по реда на чл. 384, ал. 3 НПК.

Една част от съдилищата приемат, че за одобряване по реда на чл. 384, ал. 3 НПК при постигнато в съдебната фаза на наказателното производство споразумение с един или няколко подсъдими при обвинение за съвместна престъпна дейност съгласието на останалите подсъдими и на техните защитници е задължително, тъй като нормата на чл. 384, ал. 3 НПК е формулирана по ясен и недвусмислен начин, като не остава съмнение, че при липса на съгласие от всички страни в процеса съдът не може да одобри постигнатото споразумение. Това изискване на закона не се променя при обвинение срещу няколко подсъдими, защото текстът на чл. 384, ал. 3 НПК не съдържа изключение.

Друга част от съдилищата поддържат схващането, че изискването на разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК за съгласие на конституираните страни при одобряване на споразумение в съдебната фаза на процеса не се отнася до всички подсъдими при обвинение за деяние, извършено в условията на задружна престъпна дейност. Нормата изисква съгласие на конституираните страни, които могат да бъдат засегнати от постигнатото споразумение – конкретния подсъдим, който иска споразумение, с оглед на възникналото наказателно правоотношение между него и държавата, целяща наказването му, защитника на подсъдимия и прокурора в качеството му на държавен обвинител и конституирания като частен обвинител пострадал, а при предявен и приет за съвместно разглеждане в наказателния процес граждански иск и от гражданския ищец, и гражданския ответник, ако е привлечен такъв.

ОСНК приема за правилно второто становище.

Начинът на формулиране на въпроса предполага изясняване на понятието „съвместна“ престъпна дейност. Термините съвместна и задружна престъпна дейност следва да се употребяват като синоними и представляват съгласувана умишлена дейност на минимум две лица. Става дума за хипотези, отклоняващи се от общия случай, в който един субект извършва едно престъпление. Според правната доктрина съвместната или задружна престъпна дейност е най-широкото понятие и обхваща всички престъпни прояви,

извършени от две или повече лица. Това разбиране включва както формите на съучастие, предвидени в общата част на НК – съизвършители, подбудители и помагачи; в особената част на НК – престъпления, извършени от две или повече лица, формите на задружна престъпна дейност, които са предвидени в особената част – престъпления, осъществени от тълпа; сдружаване с престъпна цел и необходимо съучастие.

Във всички посочени случаи, а и при разглеждане на дело с няколко подсъдими поради друга фактическа или процесуална връзка например при независимо съпричиняване, при което деянията на двамата подсъдими нямат никаква връзка помежду си освен съставомерния резултат или поради друга връзка между деянията, различна от съучастие, или при съучастие в престъпление, но единият подсъдим е привлечен да отговаря и за друго, самостоятелно извършено деяние, не съществува легитимна цел някой от подсъдимите да препятства одобрението на споразумение с един от тях. Затова разбирането, че изискването на разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК за съгласие на конституираните страни при одобряване на споразумение в съдебната фаза на процеса не се отнася до всички подсъдими и техните защитници при обвинение за деяние, извършено в условията на задружна престъпна дейност, е правилно.

Институтът на споразумението е един от признатите от закона способности за решаване на делото. За първи път той е въведен в българското законодателство в НПК от 1974 г. (отм.) с обнародване на ЗИНПК в ДВ бр. 70/1999 г., в сила от 01.01.2000 г., с цел по-бързото реализиране на наказателната отговорност на лицата, осъществили престъпление, чрез избягване на трите инстанции, през които би могло да премине съдебното разглеждане на едно дело, като едновременно с това се постига и разтоварване на съдебната система. Съгласно мотивите към законопроекта, с който е въведен институтът, съгласието на всички страни е необходимо с цел защита правата на пострадалото от престъплението лице, конституирано като страна в съдебната фаза на процеса.

След отмяната на НПК от 1974 г. със сега действащия НПК, обнародван в ДВ бр. 86/2005 г., в сила от 29.04.2006 г., институтът на споразумението продължава да е част от действащото българско право, като законодателната логика отново е да се защитят интересите на увредените от престъпната деятелност лица и облекчаване на съда от дела, които не разкриват правна сложност.

Никога не е имало спор, че когато производството се води срещу няколко лица или за няколко престъпления, споразумение може да бъде постигнато за някои от лицата или за някои от престъпленията, без значение от фазата на процеса, в която е сключено. Достатъчно е да са спазени две

кумулятивни предпоставки – деянието, за което се иска споразумение, да не е от кръга на посочените в чл. 381, ал. 2, изр. 1 НПК и имуществените вреди от него да са възстановени или обезпечени. За одобряване на споразумението в съдебната фаза на процеса е налице и допълнително изискване на чл. 384, ал. 3 НПК, а именно съгласие на всички страни.

Под израза „всички страни“ като условие за одобряване от съда на споразумението, постигнато в съдебната фаза на процеса от конкретния подсъдим, защитника му и прокурора, се има предвид съгласие на конституираните страни (ако има такива), които са засегнати от конкретното престъпление – установеният като частен обвинител пострадал, а при предявен и приет за съвместно разглеждане в наказателния процес граждански иск и от гражданския ищец, и гражданския ответник. В този случай съгласие на гражданския ответник би било нужно само по отношение деянието/деянията на подсъдимия/подсъдимите, за чиито действия е привлечен да отговаря по гражданскоправен ред. По същия начин стои въпросът със съгласието на частния обвинител и гражданския ищец, които дават такова само за онези обвинения, за които са конституирани.

По отношение на заинтересованото юридическо лице, доколкото по силата на чл. 253, т. 5 НПК (нова – ДВ, бр. 61 от 2025 г.) то е самостоятелна страна в процеса, нормата на чл. 384, ал. 4 НПК предвижда две хипотези във връзка със сключването на споразумение от подсъдимия. Те касаят уреждането на процесуалните последици за заинтересованото юридическо лице. Когато то е съгласно със споразумението, с него се определя санкцията за заинтересованото юридическо лице. Ако не е съгласно – делото се изпраща на съответния прокурор за внасяне на предложение по реда на чл. 83б от Закона за административните нарушения и наказания. Видно е, че липсата на съгласие от страна на заинтересованото юридическо лице не пречи сключването на споразумение и одобряването му от съда, поради което е и ирелевантно за подсъдимия, желаещ делото да приключи по този процесуален ред.

Изключвайки останалите подсъдими и техните защитници от кръга на лицата, чието съгласие се иска за одобряване на споразумението, не се нарушават принципите, регламентирани в чл. 6 НПК до чл. 22 НПК. По тези причини съгласие не следва да се изисква, както при обвинение за съвместна престъпна дейност, така и при разглеждане на делото с няколко подсъдими поради някаква фактическа или процесуална връзка.

Приемането на обратната теза би могло да доведе до необоснована намеса на един подсъдим върху процесуалното положение на друг и така да злепостави интереса му да се защитава най-добре по избрания от него ред.

Не могат да бъдат изведени доводи в подкрепа на първата теза и на плоскостта на сравнението между правилата за сключване на споразумение в досъдебната и съдебната фаза. Изискването на разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК за съгласие на конституираните страни при одобряване на споразумение в съдебната фаза на процеса не се отнася до всички подсъдими при обвинение за деяние, извършено в условията на задружна престъпна дейност, а е въведено, за да бъде гарантирана възможността за реализация на правата на пострадалия като частен обвинител и граждански ищец. Съгласието на другите подсъдими и защитниците им не е необходимо, защото те са външни лица за наказателното правоотношение между сключващия споразумението подсъдим и държавата и не следва да засягат правата на подсъдимия, желаещ делото да приключи по тази особена процедура. За разлика от пострадалия, другият подсъдим няма правно защитим интерес да влияе на правната сфера на своя съпроцесник, който иска обвинението против него да приключи по реда на Глава двадесет и девета НПК. Подсъдимият, спрямо когото делото продължава по общия ред, има на разположение всички предвидени в закона процесуални механизми за защита на своите права и законни интереси. Направеното от съпроцесника му признание на вината не влияе по никакъв начин на отговорността на подсъдимия, избрал разглеждането на делото по общия ред. Когато съдът не одобри споразумението, признаването на вина от подсъдимия, желаещ да сключи споразумение, не може да се ползва дори и срещу него самия извън процедурата по Глава двадесет и девета НПК.

Тълкуването на нормата на чл. 384, ал. 3 НПК с включване на останалите подсъдими като лица, чието съгласие е необходимо, за да се одобри то, е в разрез с духа на закона и преследваните от института на споразумението цели. Няма логика законодателят да е допуснал възможност делото да приключи за един подсъдим със споразумение в съдебна фаза, но да е обусловил това от съгласието на подсъдим, който иска производството да продължи. Това би намалило значително възможността който и да е подсъдим да сключи споразумение, ако не е единствен предаден на съд.

Не е нужно съгласие на обвиняемия при сключване на споразумение между прокурора и защитника на друг обвинен като негов съучастник в същото престъпление деец във фазата на досъдебното производство. Не може да се приеме, че само поради по-късното искане за сключване на споразумение – в съдебната фаза на процеса, за другия подсъдим възниква правото да влияе на своевременното приключване на делото спрямо съпроцесника си. След като един обвиняем в досъдебното производство, независимо че има привлечени и други, може да сключи споразумение без знанието и съгласието на останалите

привлечени към отговорност лица и после да бъде разпитан като свидетел в досъдебното производство или в съдебната фаза, неоснователни са опасенията за утежняване на процесуалното положение на неключилия споразумение кога то ще бъде одобрено. Изискването на съгласие от незасегнат от споразумението подсъдим препятства възможността на друг, който желае да постигне по-бързо и възможно по-благоприятно разрешение с окончателен съдебен акт по въпросите за вината и отговорността му. Навлизането в правната сфера на желаещия да сключи споразумение подсъдим от равнопоставен субект е неприемливо.

Доводът в подкрепа на тезата, че подсъдим следва да даде съгласие при споразумение на друг подсъдим заради възможността след приключване на споразумението бившият подсъдим да бъде разпитан като свидетел и неговите показания да подкрепят обвинителната теза, е несподелим. По отношение на останалите подсъдими сключеното споразумение между прокурора и искащия делото да приключи по този ред подсъдим не представлява съдебно решение относно вината на нежелаещия подсъдим делото да се финализира по тази особена процедура. С даването от единия подсъдим съгласие за сключване на споразумение от друг подсъдим не се стига до изявление за съпричастност към признатата престъпна дейност, макар и задружна, тоест не е равнозначно на признаване на вина. В производството, завършило със споразумение по отношение на желаещ делото да приключи по този ред подсъдим не се решава въпросът относно виновността на останалите привлечени към наказателна отговорност лица, тъй като срещу тях продължава воденето на отделен наказателен процес, в който те могат да реализират пълноценно защитата си срещу обвинението.

Искащият споразумение подсъдим и в двете качества (като подсъдим или вече като свидетел) може да изнесе факти, които да са както благоприятни, така и не за неговия съпроцесник. И обясненията на подсъдимия, и свидетелските показания на споразумелия се подсъдим подлежат на обсъждане, както самостоятелно, така и във връзка с другите доказателства и доказателствени средства по делото, при спазване на изискването да не се постановява осъдителна присъда само на доказателства, събрани чрез „оговор“, или показания на свидетел, който е споразумял се бивш подсъдим. Не може да се приеме, че недаващият в съдебна фаза съгласие за споразумение подсъдим има защитим легитимен интерес и оправдано очакване, че неговият съпроцесник никога не би могъл да съобщи за деянието било като подсъдим, било като свидетел.

В Глава двадесет и девета НПК липсва уредба, подобна на предвидената в чл. 370, ал. 3 НПК, съобразно която съкратено съдебно следствие

се допуска само при съгласие на всички подсъдими. Да се приеме тезата, че споразумението може да бъде одобрено само след съгласие и на другия подсъдим, би довело до положение, подобно на това по чл. 370, ал. 3 НПК, без да е изрично уредено. Когато законодателят предвижда съгласие на всички подсъдими за реализиране на диференцирана процедура, това е посочено недвусмислено в съответната разпоредба. Следователно, законотворецът е уредил споразумението като единствения институт, който може да се приложи спрямо един подсъдим при противоречие с позицията му с другите подсъдими.

От възможността за провеждане на задочно производство по чл. 269, ал. 3 НПК по отношение на някой от подсъдимите също се черпи аргумент за липса на необходимост от негово съгласие за сключване на споразумение с друг подсъдим. Щом НПК предвижда възможност за задочно производство, законодателната воля е, че наказателното производство спрямо друг подсъдим, който се явява в съдебно заседание, може да приключи със споразумение без да се изисква съгласие на отсъстващия. Това е така, защото това съгласие няма никакво отношение към въпросите, предмет на споразумението, нито за обвинението и отговорността на подсъдимия, който изразява съгласие делото да се реши със споразумение между прокурора и защитника на другия подсъдим. Сключването на споразумение от подсъдимия, който участва лично в производството, не ограничава правото на защита на подсъдимия, спрямо когото делото се разглежда задочно, тъй като вторият може да направи искане за възобновяване на наказателното производство при наличие на основанията по чл. 422, ал. 1, т. 4 – 6 НПК. Липсва необходимост подсъдимият, спрямо когото делото се разглежда задочно, да дава съгласие друг подсъдим да сключи споразумение и по този начин да влияе върху развитието на наказателния процес спрямо последния. Така не само не биха се постигнали основните цели на споразумението, но и се накърняват правата на искащия приключване на делото по този ред подсъдим.

С измененията на т. 5 и т. 6 на чл. 248, ал. 5 НПК (ДВ бр. 97 от 2025 г.) се предвиди възможност съдът да отдели материалите за подсъдим, който не се е явил и за когото не е приложима разпоредбата на чл. 269, ал. 3 НПК, в отделно дело, както и за подсъдим, изпаднал в краткотрайно разстройство на съзнанието, което изключва вменяемостта, или който има друго тежко заболяване, което пречи на провеждането на наказателното производство. След като на първостепенния съд е дадена възможност да отдели материали за един от подсъдимите в отделно дело, това новопредвидено правомощие на първата инстанция на още по-голямо основание дава причина да се приеме, че не е необходимо съгласие на подсъдимия или неговия защитник при сключване на

споразумение с другия подсъдим. Идеята на нововъведените точки в разпоредбата е да се обхванат хипотезите, в които възникват практически затруднения при разглеждането на делата, с цел преодоляването им и неслучайно първата от тях е неявяването на подсъдим.

С оглед изложените съображения за липсата на необходимост от съгласие на самия отсъстващ подсъдим, следва да се приеме, че не е необходимо и съгласие на защитника му, независимо че той е самостоятелна страна в процеса.

Ако подсъдимият даде изрично съгласие друг подсъдим да сключи споразумение, не би трябвало несъгласието на защитника му да е пречка за одобряването на споразумението, защото това би означавало да се лиши подсъдимият от възможността да предприема самостоятелни действия в процеса, респективно да защитава правата и законните си интереси според своята собствена преценка.

Правото на Европейския съюз (ЕС) не поставя ограничения на наднационално ниво относно реда и условията за одобряване на споразумение, включително и дали то зависи от съгласието на другите подсъдими. Споразумението като възможност за приключване на наказателното производство е процесуален институт, който всяка държава членка може да реши и да предвиди в своето законодателство. Всяка държава, уредила го във вътрешното си право, има пълната свобода да създаде такива предпоставки за неговото сключване, каквито намери за необходимо. Единствено условие, което правото на ЕС поставя при одобряване на споразумение за задружна престъпна дейност само с един подсъдим, е да се уточни в самото споразумение, че срещу другите лица се води отделно наказателно производство и вината им не е установена в съответствие със закона¹.

Споразумението на единия подсъдим няма обвързваща сила за съда, разглеждащ делото спрямо останалите подсъдими за тяхното участие в деянието, и то не се отразява на крайния съдебен акт за останалите подсъдими, поради което всичко изложено дотук не влиза в колизия с решения на СЕС по дела С-432/22 и С-398/23².

¹ Решение по дело С-377/18 на Съда на Европейския съюз (СЕС).

Съобразно определение по дело С-467/19 СЕС чл. 7, § 4 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство трябва да се тълкува в смисъл, че не урежда въпроса дали одобряването от съда на споразумение, сключено между обвиняем за участие в организирана престъпна група и прокурора може или не може да зависи от условието останалите обвиняеми за участие в тази престъпна група да дадат съгласие за сключването на това споразумение.

² В решения на СЕС по дело С-432/22 и по дело С-398/23 е посочено, че одобряването от съда на споразумение за решаване на делото, сключено между един от подсъдимите и прокуратурата в съдебната фаза на това производство е обусловено от съгласието на всички останали подсъдими. По тези дела СЕС е бил информиран, че съдът, който разглежда делото против останалите подсъдими е обвързан от посоченото в споразумението за решаване на делото, сключено от един от подсъдимите.

Следователно, правна уредба, при която националните съдилища не са задължени да търсят съгласие от всички подсъдими и от техните защитници, за да може един от тях да сключи споразумение, не е несъвместима с правото на ЕС.

По изложените съображения и на основание чл. 124, ал. 1 от Закона за съдебната власт Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

Съгласието на всички подсъдими и техните защитници не е необходимо условие за одобряване на споразумението по реда на чл. 384, ал. 3 НПК, когато споразумението е постигнато с един или някои от тях при обвинение за съвместна престъпна дейност.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЛАДА ПАУНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

МИНА ТОПУЗОВА (о.м.).....

АНТОАНЕТА ДАНОВА.....

БИСЕР ТРОЯНОВ (о.м.).....

ЧЛЕНОВЕ:

РУЖЕНА КЕРАНОВА

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

БЛАГА ИВАНОВА.....

РУМЕН ПЕТРОВ

СПАС ИВАНЧЕВ

ПЕТЯ ШИШКОВА (о.м.).....

МАЯ ЦОНЕВА (о.м.).....

ВАЛЯ РУШАНОВА

МИЛЕНА ПАНЕВА (о.м.)

ХРИСТИНА МИХОВА (о.м.).....

КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

НЕВЕНА ГРОЗЕВА (о.м.).....

НАДЕЖДА ТРИФОНОВА (о.м.)
ПЕТЯ КОЛЕВА
ДЕНИЦА ВЪЛКОВА
ДАНИЕЛ ЛУКОВ
ВЕСИСЛАВА ИВАНОВА
БОНКА ЯНКОВА
СВЕТЛА БУКОВА
ВИОЛЕТА МАГДАЛИНЧЕВА
КАЛИН КАЛПАКЧИЕВ
НИКОЛАЙ ДЖУРКОВСКИ (о.м.)
ПЛАМЕН ДАЦОВ (о.м.)
ИВАН СТОЙЧЕВ
ВЛАДИМИР АСТАРДЖИЕВ

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

**по тълкувателно дело № 1/2025 г. на ОСНК на ВКС
на съдиите Мина Топузова, Бисер Троянов, Петя Шишкова, Мая Цонева,
Милена Панева, Христина Михова, Невена Грозева, Надежда Трифонова,
Николай Джурковски и Пламен Дацов**

Подписваме тълкувателното решение с особено мнение, тъй като не подкрепяме както предложения с него тълкувателен резултат, така и всеки един от аргументите, съпътстващи този резултат.

1. Тълкуването на отделни разпоредби на нормативните актове е регламентирано в чл. 46 от Закона за нормативните актове, според който правните норми се прилагат според точния им смисъл, а ако са неясни, се тълкуват в смисъла, който най-много отговаря на други разпоредби, на целта на тълкувания акт и на основните начала на правото на Република България.

Правилото на чл. 384, ал. 3 НПК определя по недвусмислен и категоричен начин условията за своето прилагане – постигнатото в съдебната фаза споразумение се одобрява от съда само при съгласие на всички страни, конституирани в производството, наред със споразумелите се. Разпоредбата е с максимално ясна смислова формулировка, като при изграждането ѝ не са ползвани понятия, нито общо употребими думи с неясен обем или с неопределено съдържание.

В наказателния процес понятието „страни“ има тясно специализирано значение, определено в самия закон чрез чл. 253 НПК и когато в

редица свои разпоредби кодексът говори за „страни“, безусловно се има предвид кръгът от участници в наказателното производство, указани в посочената разпоредба. При делата от общ характер това са прокурорът, подсъдимият и неговият защитник, гражданският ищец, гражданският ответник, частният обвинител, а според допълнението на чл. 253 НПК с новата т. 5 (ДВ, бр. 61/2025 г.) – и заинтересованото юридическо лице (ЗЮЛ). Разпоредбата третира класическия минимално възможен брой на участниците от всяка от посочените категории, като е извън всяко съмнение, че в конкретното наказателно производство участниците от всяка от тези категории може да са няколко.

Процесуалният закон използва понятието „страни“ по обобщаващ начин при формулирането на редица от включените в него разпоредби (например в чл. 12, ал. 2; чл. 31, ал. 2; чл. 33а; чл. 107, ал. 2; чл. 141, ал. 2; чл. 177, ал. 1; чл. 186, ал. 6; чл. 247а, ал. 5; чл. 271, ал. 9; чл. 274; чл. 275; чл. 277, ал. 4; чл. 281, ал. 1, т. 5 и др.). Тяхното практическо прилагане никога не е пораждало съмнения дали правилата им третират всички страни, или от съда се очаква да селектира тези участници по свободно избран от него критерий. Категорично ясно е, че те имат предвид всички конституирани в конкретното наказателно производство страни, включително всички подсъдими, когато те са няколко. Друго не би и могло да бъде поради действието на принципа за състезателност и равни права на страните в съдебното производство, прокламиран с чл. 12 НПК. Вярно е, че този принцип по същество е призван да гарантира реализация в пълния му обем именно на процесуалното състезание между страните, обезпечавайки им равни права при отстояването на техните процесуални позиции. А в процедурата по Глава двадесет и девета не се проявяват елементите на състезателността в нейния чист вид на противопоставяне между обвинение и защита. Този факт обаче, както и преценката за това дали въобще и доколко законодателното решение по чл. 384, ал. 3 НПК обслужва целите на особените правила по Глава двадесет и девета, свързани с рационализирането и ускоряването на наказателното производство, са все въпроси, чието обмисляне трябва да е ангажимент на законодателя. За нуждите на поисканото от ОСНК на ВКС тълкуване е важно, че всяко изключение от принципа за равни права на страните трябва да е предвидено в закона (арг. от чл. 12, ал. 2 НПК). В случая законът не само не предвижда съдът да се произнася по предложеното на вниманието му споразумение, постигнато от един сред няколко подсъдими, без да се интересува от становището на останалите подсъдими относно неговото одобряване, а изрично е установил изискване те, бивайки част от страните по делото, също да заявят своето отношение. ВКС е длъжен да третира закона като обективна даденост, като чрез

упражняване на тълкувателните си правомощия не може не само да създава и да отменя правни норми, но не може и да изменя или да допълва тяхното съдържание. А предложеното от мнозинството тълкуване реализира именно такъв резултат.

Що се касае до думата „всички“, употребата ѝ в Наказателно-процесуалния кодекс не предразполага към отклонения от речниковото ѝ съдържание или към подбор сред няколко възможни значения. Използвана в този закон, тя има едно-единствено, обобщаващо значение, което според Речника на българския език (изд. БАН, 1972 г., т. 2) е: „без изключения“ или „цялото количество лица в една група от такива“. На този извод категорично навеждат и множеството разпоредби в НПК, сред които напр. чл. 2, ал. 1; чл. 11, ал. 2; чл. 13, ал. 1; чл. 14, ал. 1; чл. 15, ал. 2; чл. 107, ал. 5; чл. 117; чл. 130; чл. 141, ал. 1; чл. 174, ал. 5 и ал. 6; чл. 236а; чл. 203, ал. 1; чл. 370, ал. 3; чл. 371, т. 1; чл. 310, ал. 1 и ал. 2 и други. Практическото тяхно прилагане не предизвиква колебания в практиката относно това дали се имат предвид напр. всички образувани наказателни дела, когато се преценява приложимостта на НПК (чл. 2, ал. 1); дали равенството на гражданите е важно по отношение всички, участващи в наказателното производство лица (чл. 11, ал. 2); дали всички събрани доказателства подлежат на внимателна проверка от органите на наказателното производство (чл. 107, ал. 5); дали присъдата, съответно диспозитивът към нея, трябва да бъдат подписани от всички членове на съдебния състав (чл. 310, ал. 1 и ал. 2) и пр.

Поради всичко това няма причини в словосъчетанието „всички страни“ да се търси смисъл, различен от буквалния. Необходимо е в тази връзка да се отбележи, че Наказателно-процесуалният кодекс, както всеки нормативен акт, е система от изграждащите го разпоредби, които са взаимно обвързани и подчинени на следвана при систематизацията им правна логика. Това налага системен подход при тълкуването и прилагането на всяка от тях. Както бе посочено, в кодекса съществува единство и последователност при използването на понятието „страни“, както и при използването на думата „всички“. Няма как да бъдат едновременно истинни разбирането, че когато говори за „страните“, чл. 271, ал. 9 НПК например има предвид всички страни, в т.ч. и всички подсъдими, а когато говори за „всички страни“, чл. 384, ал. 3 НПК има предвид само един сред няколко подсъдими – този, който е постигнал споразумение, или пък въобще не визира подсъдимите (по този въпрос концепцията на мнозинството е твърде лабилна, доколкото веднъж се заявява подкрепа за становището, че разпоредбата се касае единствено до подсъдимия, „който иска споразумение“, а след това е заявено, че тя има предвид единствено гражданския

ищец, гражданския ответник и частния обвинител). Думите и понятията, с които борави законът, трябва да се ползват в практиката на съда, включително и в тълкувателната, с едно и също устойчиво съдържание. Противното нарушава стабилността в правораздаването и устоите на справедливостта, като предпоставя непредсказуемост в правоприлагането, проправяйки път за тълкуване на правна терминология с утвърдено значение и обхват и за преценка на семантиката на ползваните от закона думи по целесъобразност, като би лишило съдилищата от ориентация при дефинирането и изясняването на обстоятелствата и фактите с наказателно-процесуална значимост.

Правната идея, вложена в ползваната от чл. 384, ал. 3 НПК формулировка „всички страни“, може да бъде само една – наред с вече постигналите споразумение прокурор, защитник и подсъдим, съгласието си трябва да заявят останалите страни, конституирани по конкретното наказателно производство – останалите подсъдими (когато има такива) и техните защитници, гражданският ищец, частният обвинител, гражданският ответник и ЗЮЛ (при установените за него специфики). В тази връзка, споделяме направената от мнозинството уговорка, че правата на тези лица трябва да произтичат единствено от престъплението/престъпленията, представляващи предмет на споразумението. Верността на това положение обаче не делегитимира отнасянето на поставеното от чл. 384, ал. 3 НПК изискване към неспоразумелите се подсъдими, както счита мнозинството.

2. Особеностите в режима относно приключване на делото със споразумение спрямо ЗЮЛ, въведени с чл. 384, ал. 4, изр. 4 НПК, не обслужват тезата на мнозинството. Текстът урежда специфична хипотеза – на споразумение, третиращо отговорността не само на постигналия го подсъдим, но и на ЗЮЛ. И след въвеждането на този нов участник и страна в наказателния процес като специфичен „съподсъдим“, наред с лицата, чиято наказателна отговорност е ангажирана, водещи за наказателния процес остават задачите, очертани с чл. 1, ал. 1 НПК. Т.е. с първостепенна важност остава задачата за реализиране на наказателната отговорност на извършилите престъпление. Поради това отказът на ЗЮЛ наказателното производство да приключи по отношение на него със споразумение не може да възпрепятства приключването на наказателното производство по отношение на постигналия споразумение подсъдим, когато са налице останалите законоустановени предпоставки за това. Ето защо законът не е въздигнал позицията на ЗЮЛ по споразумението в меродавна по подобие на съгласието на останалите страни за съдебното одобряване на споразумението, а е предвидил, че когато ЗЮЛ не е съгласно със споразумението, делото се изпраща по компетентност на съответния прокурор за

вносяне на предложение по реда на чл. 83б от Закона за административните нарушения и наказания. Така чрез чл. 384, ал. 4, изр. 4 НПК практически е ограничено действието на общото правило по чл. 384, ал. 3 НПК в една-единствена, специфична хипотеза. Касае се за изключение, което не отрича, а тъкмо обратното – потвърждава валидността на общото правило, заложено в чл. 384, ал. 3 НПК, че при постигане на споразумение от един (или повече) сред няколко подсъдими за съдебното одобряване на това споразумение е нужно съгласието на всички страни в съдебното производство, в т.ч. и на неспоразумелите се подсъдими. Доколкото се касае за изключение, то следва да се тълкува рестриктивно, като не може да се прилага към случаи, които не са изрично предвидени в закона.

3. Споделеното в практиката на някои съдилища и подкрепено от мнозинството по настоящото дело разбиране, че изисквайки съгласието на всички страни, чл. 384, ал. 3 НПК има предвид съгласието единствено на споразумелия се подсъдим (и неговия защитник), но не и на останалите подсъдими (и техните защитници), когато по делото има такива, не кореспондира логически с факта, че без съгласието на сключващия споразумението подсъдим, въобще не би могло да се стигне до стартиране на процедурата по Глава двадесет и девета НПК. Търсенето на съгласие от всички страни по чл. 384, ал. 3 НПК е предвидено да се случи в етап, когато споразумението е вече сключено, т.е. когато подсъдимият, когото то засяга, вече е дал съгласието си за него и го е подписал. Именно това споразумение се предлага на вниманието на останалите страни според чл. 384, ал. 3 НПК и именно по него те трябва да изразят становищата си, давайки или отказвайки да дадат съгласие за одобряването му от съда. Няма нормативно обоснована причина след като на осн. чл. 384, ал. 1 вр. чл. 382, ал. 4 НПК съдът веднъж вече е попитал споразумелия се подсъдим дали разбира обвинението, признава ли се за виновен, разбира ли последиците от споразумението, съгласен ли е с тях и доброволно ли е подписал това споразумение, отново да търси съгласието му, но този път, за да изпълни изискването на чл. 384, ал. 3 НПК. Дори само този факт отчетливо показва, че разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК има предвид съгласието на останалите страни, извън сключилите споразумението. А сред тези страни категорично и безусловно са и останалите подсъдими, съответно и техните защитници, щом споразумението е за престъпление, извършено в условията на задружна престъпна дейност.

4. Позоваването на мотивите, съпътствали проекта за Закон за изменение и допълнение на вече отменения НПК, с който за пръв път в наказателнопроцесуалното законодателство на страната е въведен институтът на

споразумението, е също неуместно. Преди всичко мотивите, съпътстващи създаването и приемането на един закон, имат роля при тълкуването и прилагането на същия закон, а не на всеки друг. По-важно е в случая обаче, че мотивите към един закон не са структурна негова част. Те биха могли да подпомогнат разбирането на отделни негови разпоредби, но не би могло в тяхна полза да се разреши противоречие между тях (мотивите) и разпоредба от същия закон, когато съществува такава. Още повече, ако изготвянето им не е извършено по необходимия научно и професионално обоснован начин, както е в случая с мотивите, на които се позовава мнозинството и които очевидно не държат сметка, че с пострадалото лице, конституирано като граждански ищец и/или като частен обвинител, не се изчерпват възможните страни в наказателното производство.

От друга страна, интересите на пострадалия не са въздигнати от закона като водеща цел на споразумението, както счита мнозинството. Водеща цел при въвеждането на този институт е разтоварване на системата – ускоряване на наказателното производство, по-бърза реализация на наказателната отговорност и намаляване на незавършените дела пред съдилищата. Ако определящ същността и целите на споразумението бе интересът на пострадалия, то споразумението би било предвидено само за престъпления, при които възниква фигурата на пострадалия. Показателен за това, че именно ускоряването на процеса е водещ стремеж на споразумението, а не правата на пострадалия, е фактът на самата процесуална регламентация по прилагането на института: пострадалият не е сред субектите с право да предлагат приключване на делото със споразумение; прокурорът е длъжен незабавно да внесе делото в съда при постъпване на предложение за сключване на споразумение в досъдебното производство, а съдът на свой ред е длъжен да насрочи делото в 7-дневен срок от постъпването му без да се интересува от волята на пострадалия при одобряване на споразумението, постигнато в досъдебната фаза. При приключване на делото със споразумение интересът на пострадалия е гарантиран чрез изискването причинените с престъплението вреди да са възстановени или обезпечени. Но това по никакъв начин не обосновава извода на мнозинството, че изискването на чл. 384, ал. 3 НПК не се отнася до подсъдимите, непостигнали споразумение, когато по делото има и такива, а важи само за споразумелия се подсъдим, за гражданския ищец, за частния обвинител и за гражданския ответник.

5. Несподелимо е мнението, че с изключването на „останалите подсъдими и техните защитници от кръга на лицата, чието съгласие се иска за одобряване на споразумението, не се нарушават принципите, регламентирани в чл. 6 НПК до чл. 22 НПК.“ Това разбиране не държи сметка за действието на

принципа за състезателност и равни права на страните в съдебното производство, установен в чл. 12 НПК и задължаващ съда при решаването на основните въпроси при разглеждане на делото да предостави възможност на всяка от страните да заяви своето отношение.

Наред с това, непредвиденото в закона лишаване на непостигналите споразумение подсъдими да вземат отношение по съдебното одобряване споразумението, сключено от техен съпроцесник, практически ограничава признатото им от закона (чл. 55, ал. 1 НПК) право за участие в наказателното производство и същевременно ги лишава от гарантирано им от закона процесуално средство за защита на законните им интереси.

Вярно е, че със споразумението, сключено от един сред няколко подсъдими, не се решават въпроси за вината и отговорността на неспоразумелите се. Но това не означава, че последните нямат правно защитим интерес да не се съгласят със съдебното му одобряване. Не само в сключеното и одобрено от съда споразумение, но и в бюлетина за съдимост на сключилия споразумението, техните имена ще фигурират като причастни към неговата престъпна дейност. Т.е. в официален документ, достъпен за множество лица, ще фигурира злепоставящ доброто им име факт за тяхна причастност към извършването на престъпление, дори те самите впоследствие да бъдат оневинени за него. Тук ще отворим скоба и ще споделим убеденото си несъгласие с указанието, съдържащо се в решението на СЕС по дело № С-377/2018 г., за вписване в съдържанието на споразумението, постигнато само от един от няколко подсъдими, обвинени в задружна престъпна дейност, че вината на непостигналите споразумение не е установена в съответствие със закона. Такова вписване би поставило под съмнение правилното прилагане на материалния закон, а в определени случаи и самата съставомерност на престъплението, съответно, би компрометирало легитимността на съдебното одобряване на споразумението.

На следващо място, споразумелият се подсъдим би могъл да продължи участието си в наказателното производство като свидетел и по този начин дори да запълни дефицит на обвинителни доказателства срещу неспоразумелия се. И докато обясненията му като подсъдим биха били преценявани от съда на плоскостта на оговора, то по отношение на показанията му, дадени от него като свидетел, този подход не би бил приложим, защото като свидетел, той би носил наказателна отговорност за даване на неверни показания. Затова, макар по същество да е вярно, че неспоразумелите се подсъдими са лица, външни за отношенията, които възникват между подсъдимия и органите на наказателното производство по повод на сключеното споразумение, невъзможно

е да се твърди, че те са лишени от всякакъв интерес да се противопоставят на одобряването на постигнатото от техния съпроцесник споразумение за съвместно извършено престъпление. Този извод не се променя от факта, че същата процесуална ситуация е възможна и когато споразумението е постигнато от един сред няколко подсъдими в досъдебното производство.

6. Още по-малко е възможно да се твърди, че липсата на съгласие по чл. 384, ал. 3 НПК на непостигналите споразумение подсъдими влияе неблагоприятно върху правната сфера на споразумелия се подсъдим.

От гледище на признатите от закона права на подсъдимия споразумението е свързано с реализация на правото му да иска приключване на воденото срещу него дело в разумен срок. Но въздигането на споразумението в абсолютна предпоставка за осигуряване реализацията на това право е неприемливо. Противното би означавало поставяне на знак за равенство между принципното изискване за разглеждане на делата в разумен срок и бързото тяхно приключване. Разумната продължителност на делата обаче, макар да предполага срочност при тяхното разглеждане, не е обусловена единствено от този фактор, преценяван сам за себе си, а се обмисля във връзка с обстоятелствата по всяко конкретно дело. Всяко различно от това разбиране би означавало да се приеме, че разглеждането на едно наказателно дело по общия процесуален ред е в нарушение на чл. 22, ал. 1 НПК.

Отделно от това, разглеждането на делото по общия ред дава възможност за пълно разгръщане на гаранциите за установяване на обективната истина: в условията на публичност, устност и състезателност биват събирани нужните доказателства, а страните могат да направят искания по доказателствата и да развият и да защитят пълноценно тезите си по обвинението. Неприемливо е поради това да се твърди, че разглеждането на едно наказателно дело по общия ред, вместо приключването му със споразумение, би злепоставило интересите на пожелалия, но непостигнал споразумение подсъдим и би нарушило равнопоставеността му с останалите подсъдими в същия процес. Отказът на останалите подсъдими да се съгласят с одобряването на постигнатото от това лице споразумение би го лишило от възможността наказанието му да бъде определено по реда на чл. 55 НК, дори предвидените в тази разпоредба предпоставки да не са налице. С аргументи обаче за накърняване на интереса на постигналия споразумение подсъдим воденото срещу него наказателно производство да приключи бързо и той да получи предвиденото като възможност в чл. 381, ал. 4 НПК по-благоприятно наказателноправно третиране не е възможно да бъде преодоляно правилото на ясната и категорична разпоредба на чл. 384, ал. 3 НПК.

7. Невярно е твърдението, че несъгласието на един подсъдим да бъде одобрено постигнатото от друг подсъдим по същото дело споразумение за престъпление, извършено в условията на задружна тяхна престъпна дейност, ограничава процесуалните права на споразумелия се.

Признатата от закона възможност за един сред няколко подсъдими да поиска наказателното производство спрямо него да приключи със споразумение не е сред процесуалните права на обвиняемия/подсъдимия. То не предполага насрещно задължение за процесуалните органи по реализацията му. Ако бе признато от закона за процесуално право, само тогава биха били резонни аргументите на мнозинството, че реализацията му по отношение на един подсъдим не би могла да бъде поставяна под условие на волята на останалите подсъдими. Касае се единствено за процесуална възможност, ефективната реализация на която в съдебната фаза е постижима при наличието на предвидените в закона предпоставки, сред които е и съгласието на всички страни. А такова качество (на страни) имат не само постигналият споразумение подсъдим, но така също и останалите подсъдими и техните защитници, когато обвинението е срещу няколко лица.

8. Невъзможно е да се извеждат аргументи в полза на поддържаната от мнозинството теза и от факта, че съдебното одобряване на постигнатото в досъдебното производство от един обвиняем споразумение не изисква съгласието на останалите обвиняеми лица, когато по делото има такива. Различията в предпоставките за съдебно одобряване на споразумението, постигнато в досъдебното и в съдебното производство, произтичат не от факта на по-късното постигане на споразумението, когато то е сключено в съдебната фаза, както е счело мнозинството. Причините за тези различия са по-дълбоки и съдържателни. Те трябва да се търсят в спецификите на двете процесуални фази, обусловени от отсъствието на страни в досъдебното производство и ролята на прокурора в него – от една страна, и наличието на страни, при това с равни права в съдебното производство – от друга страна. В досъдебното производство има една ръководно-решаваща фигура в лицето на прокурора, чиято воля е меродавна при решаването на основните въпроси по делото. Именно поради това за досъдебното производство законът е предвидил волята на прокурора като определяща при решаване на въпроса за евентуално приключване на делото със споразумение или за продължаване на процесуалния ход по общия ред. В съдебната фаза наказателният процес е организиран по друг начин, като прокурорът е страна, наред с всички останали, конституирани в това качество. В тази фаза, дори когато производството протича по особени правила, вкл. и по правилата на Глава двадесет и девета НПК, приложими остават принципите,

които намират приложение и в общия наказателен процес. Един от тях е принципът за състезателност и равни права на страните в съдебното производство и обусловеното от него задължение на съда при решаването на всички въпроси по делото да изслуша становищата на страните остава важно и в процедурата по Глава двадесет и девета НПК. Всяко изключение от това принципно изискване трябва да е изрично предвидено в закона, съгласно чл. 12, ал. 2 НПК. На тази плоскост следва да се търси коментираният различие в регламентацията на споразумението, постигнато в досъдебното и в съдебното производство. А доколкото тя е удачна и дали не е възможно с разум да се обоснове отпадане на изискването за съгласие на всички подсъдими (и техните защитници), когато в съдебната фаза един от тях постигне споразумение, както вече бе отбелязано, са все въпроси от изключителната компетентност на законодателя.

9. Що се касае до аргументацията, основана на духа на закона, тя не би могла да бъде коментирана, защото ползвайки я, мнозинството не се е ангажирало с конкретика относно онези особености в развитието на обществото, на обществените отношения, обществено-политически, исторически тенденции, характеризиращи съвременното, които изискват подобно иновативно тълкуване и промени в разбирането на лексикалното и терминологично значение на ползвания от процесуалния закон език.

10. Неуместна е референцията към особените правила относно съкратеното съдебно следствие.

Одобреното от съда споразумение не подлежи на инстанционен контрол и влиза в сила веднага. При съкратеното съдебно следствие единствено е съкратена процесуалната форма на съдебното заседание в частта относно съдебното следствие. След като утвърди желанието на поискалия провеждане на съкратено съдебно следствие, съдът не приключва разглеждането на делото, а съдебното заседание продължава с възможност за събиране на доказателства (извън признатите факти по обвинението – в хипотезата по чл. 371, т. 2 НПК), с изслушване на съдебните прения и последната дума на подсъдимия, постановява присъда, която подлежи на по-нататъшно оспорване от страните по реда на общите правила. Всичко това изключва съпоставката между процедурите по Глава двадесет и девета и Глава двадесет и седма в контекста на изследвания проблем. Процесуалните хипотези са различни – докато при сключване на споразумение от един сред няколко подсъдими наказателното производство срещу него приключва със съдебното одобряване на споразумението и поради това няма процесуална пречка наказателното производство да продължи по отношение на останалите, макар и обвинени за същото престъпление лица, при

съкратеното съдебно следствие не е така. Заявеното от един сред няколко подсъдими желание разглеждането на делото да протече при условията на съкратено следствие не е основание нито за приключване на делото срещу този подсъдим, нито за разделянето му, ако останалите подсъдими не се съгласят с провеждането на тази процедура. Не би могло наказателният процес срещу няколко привлечени към наказателна отговорност лица да бъде разкъсан и да протича едновременно при различен процесуален режим спрямо отделните подсъдими. Затова именно приложимостта на съкратеното следствие е изключена, когато делото се води по отношение на няколко подсъдими лица и условията по Глава двадесет и седма НПК не са налице за всички тях (чл. 370, ал. 3 НПК). Това е причината за поставения от чл. 370, ал. 3 НПК нарочен акцент върху съгласието на всички подсъдими. Ето защо редакцията на чл. 370, ал. 3 НПК не може да е аргумент при тълкуването на законодателната воля, вложена в чл. 384, ал. 3 НПК.

11. Предложението от мнозинството тълкувателен резултат не произтича по твърдения безусловен начин и от факта на съществуващата в наказателния процес възможност за провеждане на задочно производство. Първо, защото отсъствието на подсъдимия, спрямо когото производството протича задочно, изключва обективно възможността на съда да изпълни по отношение на него произтичащия от чл. 12, ал. 2 НПК свой ангажимент да решава въпросите по делото, след като изслуша становищата на страните. Второ, отсъстващият подсъдим, който е бил информиран вече за водения срещу него наказателен процес и сам е избрал да не участва лично в него, съответно и да не дава становище по въпросите по делото, очевидно е в свършено различна процесуална ситуация спрямо участващите в съдебното заседание съпроцесници на споразумелия се подсъдим. На трето място, до задочно провеждане на производството по отношение на отсъстващ подсъдим, както и до решението на съда за отделяне на материалите по отношение на такъв подсъдим (или по отношение на изпадналия в краткотрайно разстройство на съзнанието) се стига едва след изслушване на становищата на лицата по чл. 247в, ал. 1 и ал. 2 НПК, сред които е и защитникът на отсъстващия или изпадналия в краткотрайно разстройство на съзнанието подсъдим.

На следващо място, макар при особените правила да са валидни правилата на общия наказателния процес, законът въвежда специфични критерии, особени изисквания, които съдят е длъжен да съобразява извън общите правила. Такава особена разпоредба в процедурата по Глава двадесет и девета НПК се явява разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК и нейните изисквания не

е възможно да бъдат пренебрегнати с аргументи за съществуването на процесуалните възможности по чл. 269, ал. 3 и по чл. 248, ал. 5, т. 5 и т. 6 НПК.

Дори да се приеме, че съпоставката на изискването по чл. 384, ал. 3 НПК с уредбата в посочените разпоредби откроява известна вътрешна противоречивост в процесуалния закон, отговорността за преодоляването ѝ е на законодателя. ВКС, нямайки правомощията на законодателен орган, не би могъл чрез тълкуване да съдейства за разрешаването на този проблем.

По тези съображения подписваме тълкувателното решение с особено мнение.

СЪДИИ:

МИНА ТОПУЗОВА.....
БИСЕР ТРОЯНОВ
ПЕТЯ ШИШКОВА
МАЯ ЦОНЕВА
МИЛЕНА ПАНЕВА.....
ХРИСТИНА МИХОВА
НЕВЕНА ГРОЗЕВА
НАДЕЖДА ТРИФОНОВА
НИКОЛАЙ ДЖУРКОВСКИ.....
ПЛАМЕН ДАЦОВ